

TALABALARNING AXBOROT MADANIYATINI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK MEXANIZMLARI

Sobirov Dilshod Solayevich
UrDU Tadqiqotchisi

Annotatsiya: Ushbu maqolada, talabalarning axborot madaniyatini shakllantirishda zamonaviy axborot texnologiyalari, elektron ta'lim resurslari va ularni qo'llanilishining joriy etilishi, masofaviy ta'limni rivojlantirish hamda multimedia texnologiyalarini ishlab chiqish va tarqatish borasida so'z yuritiladi.

Kalit so'zlar: Axborot madaniyatini, multimedia, elektron ta'lim, elektron kutubxona, axborot-resurs markazlarini yaratish, animatsiya, kompyuter, axborot.

Аннотация: В данной статье рассматривается внедрение современных информационных технологий, электронных образовательных ресурсов и их использование, развитие дистанционного образования, а также развитие и распространение мультимедийных технологий в формировании информационной культуры студентов.

Ключевые слова: Создание информационной культуры, мультимедиа, электронного образования, электронной библиотеки, информационно-ресурсных центров, анимации, компьютера, информации.

Abstract: This article, deals with the introduction of modern information technologies, electronic educational resources and their use, the development of distance education, the development and dissemination of multimedia technologies in the formation of students' information culture.

Key words: Creation of information culture, multimedia, electronic education, electronic library, information resource centers, animation, computer, information.

Axborot madaniyatining tuzilishi talabalarning bilish funksiyalarini rivojlantirishga qaratilgan. Bu quyidagilar orqali amalga oshiriladi: talabalarning aqliy faoliyatini rag'batlantirish, o'quv materialini o'rganish maqsadlarini aniqlash va talabalarni kompyuterning interaktiv operatsion muhitiga yo'naltirish, o'qituvchining texnologiyalarini chuqurlashtirish asosida o'z-o'zini o'rganish qobiliyatini rivojlantirish va kengaytirish.

Talabalarning axborot madaniyatini shakllantirishda quyidagi asosiy uslubiy xususiyatlarini taklif qilish mumkin:

1) darslarda multimediali taqdimotlardan foydalanish kompyuter sinflarida multimedia proektorlari, rezident ma'lumotnomalar, avtomatlashtirilgan o'quv tizimlari, turli dasturlarning ishlashini video yozuvlar yordamida amalga oshiriladi;

2) amaliy ishda har bir talabaga alohida kompyuter ajratilib, u yerda alohida papka tuzib, talabaning familiyasi, ismi, sinfini yozib, shifrlashi kerak;

3) individual o'quv dasturlarini keng qo'llash, ko'p bosqichli topshiriqlardan to'g'ri foydalanish (amaliy va laboratoriya ishlarida);

4) ishlarning muhim qismini maqsadga muvofiq ish o'yinlari shaklida bajarish, bitiruvchilarga haqiqiy hayotda bajarilmagan, kasbiy faoliyatda duch keladiganlarga o'xshash ko'p o'zgaruvchan vazifalar berilishi kerak;

5) keng miqyosda izchillik tamoyillarini saqlaydigan loyihalar usulidan foydalanish kerak, ya'ni bitta global vazifa barcha amaliy (laboratoriya) va grafik ishlarda tizimli ravishda bajarilishi, to'ldirilishi va kengaytirilishi, yopiq tizimga aylanishi;

6) dasturning asosiy bo'limlarini parallel ravishda o'rganish imkoniyatini oldindan hisobga olish kerak, talabalarga har bir bo'lim bo'yicha chuqur bilim olish imkonini beradi;

7) quyidagi o'zaro bog'liq pozitsiyalarga tayanish kerak, tan olish motivatsiyasi, har tomonlama qabul qilish, tizimli - axborot tahlili;

8) o'qitishning muammoli usulini kengroq qo'llash, o'rganish jarayonida foydalaniladigan aniq dasturlarni (hujjatlar, jadvallar, ma'lumotlar bazalari) qayta ishlashni oldindan hisobga olish kerak;

An'anaviy o'qitishga nisbatan ta'limda multimedia texnologiyalaridan foydalanish quyidagi afzalliklarga ega:

- rang-barang grafika, animatsiya, ovoz effektlari, gipermatnlardan foydalanishga imkon beradi;

- doimiy yangilanish imkoniyati;

- nashr qilish va ko'paytirish uchun kam xarajatlar;

- interaktiv veb - elementlarni joylashtirish imkoniyati, masalan, testlar yoki ish kitoblari;

- elektron kutubxonalar yoki o'quv saytlaridan qo'shimcha adabiyotlarga giperhavolalar;

Multimedia texnologiyalaridan foydalangan holda ma'ruzalarni tashkil etish vaqtni tejash imkonini beradi. "Informatika" fanining o'quvchilar qiziqishiga ta'siri shunchalik kattaki, ular o'z fikrlaridan o'yinlar orqali o'quv muhitini yarata oladilar. Zamonaviy informatika kursining o'qitish tizimiga multimedia texnologiyalarining joriy etilishi qator afzalliklar bilan bir qatorda bir qator muammolarni ham keltirib chiqardi. Darslarda multimedia texnologiyalaridan (proyektorlardan) foydalanish nafaqat o'quv dasturini vizual tarzda namoyish etish, balki vaqtni tejash imkonini beradi. Ayni paytda multimedia materiallarini tayyorlash va darslarni tashkil etishga qo'shimcha talablar qo'yiladi.

O'quv jarayoniga axborot va multimedia texnologiyalarining joriy etilishi uning samaradorligini oshirmoqda. Ammo bu yo'lda qiyinchiliklar va xatolar uchrab turadi, kelajakda ulardan qutulishning iloji yo'q. Lekin eng muhim yutuq borki, bu o'quvchilarning qiziqishi, ijodiy tayyorgarligi, yangi narsalarni o'rganishga intilishi va shaxsiy mas'uliyat hissidir. Kompyuter har bir darsning o'ziga xosligini ta'minlaydi. Har doim yangi narsalarni o'rganish istagini oshiradi. Barcha axborot kanallari ichida eng kuchlisi vizuallikdir, shuning uchun uni multimedia vositalari orqali ta'lim sohasida qo'llash izchil ishlab chiqilgan. Ammo bu boshqa ommaviy axborot vositalarining ahamiyatini inkor yetmaydi. Masalan, har bir multimedia darsligiga musiqiy uyg'unlikni o'rnatish ham materialni o'zlashtirish samaradorligiga xizmat qiladi.

Multimedia texnologiyalaridan foydalanish tajribasi shuni ko'rsatadiki:

- talabalarning mehnatga qiziqishi va faolligini oshiradi;

- fikrlash qobiliyatlarining algoritmik uslubi rivojlantiriladi, izchil qarorlar qabul qilish uchun ishchanlik shakllanadi, o'zgaruvchan ish rivojlanadi;

- o'qituvchi ko'p eskirgan ishlardan ozod bo'ladi, olingan natijalar asosida ijodiy faolligini oshirish imkoniyatini yaratadi.

Ta'lim jarayonida zamonaviy o'qitish texnologiyalaridan, xususan, axborot texnologiyalaridan foydalanish samaradorligini baholash professor-o'qituvchilarning eng so'nggi kasbiy vazifalaridan biridir. Ushbu muammoni hal qilish ushbu maqsadlar uchun didaktik samaradorlik mezonlarini asoslash va tanlash zarurligini keltirib chiqaradi, bu esa tegishli pedagogik o'lchovlarni amalga oshirishga imkon beradi. Afsuski, bugungi kunga qadar oliy ta'limda bu muammoga yagona yondashuv ishlab chiqilmagan. Buni zamonaviy ilmiy-pedagogik adabiyotlarda "didaktik samaradorlik mezonlari" va "didaktik samaradorlik" kabi ta'riflar talqinlarining tahlili tasdiqlaydi [1].

Multimedia darsliklarida klaviatura va sichqonchanning muvofiqlashtirilgan harakati ta'lim texnologiyasining yana bir afzalligini belgilaydi. U qo'lda bajariladigan mashqlar xotirasini biroz rivojlantirishga asoslangan. Shubhasiz, multimedia texnologiyalari o'quv jarayonini boyitadi, o'quvchining hissiy tarkibiy qismlariga bevosita ta'sir qiladi va mehnat unumdorligini oshiradi. Bizningcha, o'quv jarayonida multimedia texnologiyalaridan interaktiv foydalanish o'rganilayotgan materialning 75 foizini tashkil qiladi. Multimedia texnologiyalari vizualni statik darslikdan dinamikaga aylantirdi. Ilgari bunday imkoniyat faqat o'quv televideniyaiga ega edi, lekin bu sohada interaktiv jihat yo'q edi. Vaqt o'tishi bilan rivojlanadigan jarayonlar modelini yaratish va bu jarayonlarning parametrlarini interaktiv ravishda o'zgartirish multimedia ta'lim tizimining muhim didaktik afzalligi hisoblanadi.

Adabiyotlar

1. Кодиров К.Б. Дидактические аспекты применения информационных технологий обучения в вузе /К.Б.Кодиров, А.Мирзоев.-Душанбе, 2006.-138 с.